

الگوی پیامدهای ارزشی و مهارتی آموزش زیبایی شناسی

The Pattern of Value and Skill Related Consequences of Aesthetic Education

تاریخ دریافت مقاله: ۰۲/۱۲/۱۳۹۸؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۲۹/۰۵/۱۳۹۹

N. mehrjoo M. nourian (Ph.D)

D.Noroozi(Ph.D) M. abae Kopai(Ph.D)

محمد نوریان^۱

ناهید مهرجو^۱

محمود عبایی کوبائی^۲

داریوش نوروزی^۳

Abstract: The purpose of this study was to systematically study and present a meta-synthesis of theoretical models and research related to the consequences of aesthetic education based on attitudes (beliefs, values) and skills. The research approach was qualitative using a cross-cutting research methodology. The data were analyzed using inductive content analysis with a directional approach, in which recent research was systematically selected, and the content was analyzed and categorized. The study corpus included subject-related research published from 2000 to 2019 in reputable national and international academic data bases. Finally, among the 60 articles and books, 47 were selected by purposive sampling. First, the theoretical bases and the main themes were extracted, coded and classified. The results indicated the conceptual model in the three main classes of attitudes (beliefs, values), cognitive skills and practical (experimental) skills. It should be mentioned that categories overlap in some respects. The results of aesthetic education in the development of consequences such as understanding and enjoyment of beauty, social action, promotion of thinking, learning-based experiences and semantic connection with the real world were emphasized.

Keywords: aesthetic education, aesthetic consequences, attitudes, cognitive skills, experimental skill

چکیده: هدف مقاله، بررسی نظام‌مند و ارائه فراترکیبی از پژوهش‌های مرتبط با پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی براساس نگرش‌ها (باورها، ارزش‌ها) و مهارت‌ها بود. رویکرد پژوهش، کیفی با استفاده از راهبرد فراترکیب با روش سنتز پژوهی بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با شیوه تحلیل محتوای استقرایی با رویکرد جهت‌دار انجام شد که پژوهش‌های اخیر با روشی نظام‌مند انتخاب، واکاوی محتوایی و دسته‌بندی شدند. جامعه مورد بررسی، تحقیقات مرتبط با موضوع از سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ منتشر در سایت‌های معتبر داخلی و خارجی است. از مجموع ۶۰ مقاله و کتاب، ۴۷ نمونه به روش هدفمند انتخاب گردید و پایه‌های نظری و مضامین اصلی استخراج، کدگذاری و طبقه‌بندی شدند. نتایج نشانگر مدل مفهومی، در سه طبقه اصلی نگرش‌ها (باورها، ارزش‌ها)، مهارت‌های شناختی و مهارت‌های عملی (تجربی) می‌باشد. مقلدها در برخی از ابعاد همپوشانی دارند. نتایج، آموزش زیبایی‌شناسی را در توسعه پیامدهایی چون درک و لذت از زیبایی، کنش اجتماعی، ارتقاء تفکر، تجربیات یادگیری محور و ارتباط معنایی با دنیای واقعی مورد تأکید قرار داد.

کلیدواژه‌ها: آموزش زیبایی‌شناسی، پیامدهای زیبایی‌شناسی،

نگرش‌ها، مهارت‌های شناختی، مهارت‌های تجربی

nahidmehrjoo@yahoo.com

۱. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی تهران جنوب

۲. عضو هیئت علمی گروه آموزشی برنامه‌ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی تهران جنوب (نویسنده مسئول)

mnourian2001@yahoo.com

drdnoroozi@gmail.com

۳. عضو هیئت علمی گروه آموزشی تکنولوژی سیستم‌های آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران

m_abae44@yahoo.com

۴. عضو هیئت علمی گروه آموزشی فلسفه اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی تهران جنوب

مقدمه

در اهمیت سرمایه‌گذاری توسعه انسانی، یکی از اهداف فعالیت‌های آموزشی رشد و آگاهی و شناخت توانمندی‌های بالقوه انسان است. به همین منظور فرآیند یادگیری باید به نحوی باشد که سیستم آموزشی بتواند با بهره‌گیری از فعالیت‌های تحقیقاتی و ساختاریافته، علاوه بر توسعه شرایطی موفق که موجب تعمق، تحلیل و حل مشکل می‌گردد، تجارب یادگیری معنی‌دارتری را به کارگیرد تا افراد درکنار حل مشکل ساختاریافته، مهارت‌های مورد نیاز تفکر را نیز بیشتر به دست آورند و در نهایت به درک کامل‌تری از توانایی‌های خود برسند. در واقع مهارت حل مشکلی که این نوع از آموزش ایجاد می‌کند، علاوه بر فهم عمیق‌تری از مطلب یاد داده شده، توانایی حل مشکلات مفهومی را هم پرورش می‌دهد (هتلند، وینر، نما و شریدن، ۲۰۰۷؛ ترومن^۲، ۲۰۱۴). بنابراین با توجه به اهمیت چگونگی یادگیری و به کارگیری دانش و تأکید بسیار بر تفکر و حل مسأله، مهارت‌های وابسته به عمل و رویه‌ای دیگر به تنهایی دانش-آموزان را برای زندگی واقعی آماده نمی‌کند (ریحانی، ۱۳۹۵: ۲۷۹). لذا نیاز به عمق بیشتری از دانش با انتقال آن از یک رشته به رشته‌ی دیگر وجود دارد، تا ضمن دوری از انباشت موضوعی^۳ جداگانه، با ایجاد تعامل و ارتباط بین موضوعات درسی، فرصتی برای رشته-های مختلف فراهم شود تا گرد هم آیند و باعث توسعه معانی در فهم علوم شوند (نیکولز و استفانز^۴، ۲۰۱۳؛ زیدلر^۵، ۲۰۱۴؛ دروزا^۶، ۲۰۱۷). از سوی دیگر به منظور جلوگیری از تک بعدی ساختن انسان و تغییر درفرآیند یادگیری در برنامه‌درسی، باید نگاه و نگرشی جدید برای برگرداندن روح و جاذبه در روند تعلیم و تربیت ایجاد کرد، تا دانش‌آموزان ضمن درک مفاهیم اصلی، بتوانند محتوا را به زندگی شخصی، جامعه و فرهنگشان پیوند دهند (بلاردو و ماریا^۷، ۲۰۱۵: ۱۰-۹). به دنبال این هدف، با شکل‌گیری یک جنبش تربیتی، خصوصاً در

1. Hetland, Winner, Veenema & Sheridan
2. Trueman
3. Subject-silos
4. Nichols & Stephens
5. Zeidler
6. Derosa
7. Belardo & Maria

طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته‌های ...

کشورهای پیشرفته و صنعتی با زیر ساختی از انبوه مدارک و منابع علمی، توجه نظام‌های آموزش و پرورش به نقش و جایگاه منحصر به فرد هنر، در دستیابی به رشد و توسعه در ابعاد علمی، اقتصادی، صنعتی، اجتماعی، اخلاقی و غیره از نو گرفته شده است، به طوری که تربیت هنری^۱ که ضامن استفاده از ظرفیت هنر است، به یکی از کانون‌های توجه سیاست‌گذاران در عرصه اصلاحات نظام آموزشی تبدیل شده و حفظ استانداردهای بالای آموزشی در گرو قرار دادن هنر و زیبایی‌شناسی^۲ در مرکز و هسته اصلی برنامه‌درسی یا اصلاح نظام آموزشی قرار گرفته است (مهرمحمدی، ۱۳۹۴). لذا سیستم‌های آموزشی معاصر در دنیا، با شناخت دقیق استانداردهای یکپارچه‌سازی، فضایی را ایجاد می‌نمایند که در حین پیروی از استانداردهای آموزشی، فرصت یکسانی در اختیار تکنیک‌ها، مهارت‌ها و تجارب قرار گیرد تا در نهایت، این تلفیق منتهی به ایجاد نوعی برنامه‌درسی شود که اسلوب‌های تحلیلی و زیبایی‌شناسانه تفکر را در جهت بهتر شدن علم و هنر، با هم ترکیب نماید (بلاردو، ۲۰۱۵: ۱۴). از مهم‌ترین اهداف این ترکیب‌سازی با استفاده از زیبایی‌شناسی، ایجاد انگیزه، سرگرمی و یافتن راهی برای تسهیل در پرورش تفکر در علوم پایه^۳ (دیجسیوس^۴، ۲۰۱۶: ۳۷-۳۶) و نیز ایجاد فرصت‌های تمرکز بر کشف معانی پوشیده در هنر (دروزا، ۲۰۱۷؛ فلوری^۵، ۲۰۰۸؛ پرکینز^۶، ۱۹۹۴) معرفی شده است.

زیبایی‌شناسی نظریه‌ای است در باب زیبایی که در آن هردو جلوه‌ی زیبایی طبیعی و زیبایی-هنری مطرح است و به عنوان شاخه‌ای از فلسفه، از تحلیل مفاهیم و راه‌حل مسائلی بحث می‌کند که درخصوص موضوعات و ادراک زیبایی‌شناختی تأمل می‌کنند. در واقع مفهوم زیبایی-شناسی به عنوان بنیادی‌ترین ایده در هنر، غایت تربیت هنری و انسجام آن را شکل می‌دهد

1. Art Education
 2. Aesthetics
 3. Science, Technology, Engineering, Mathematics (STEM)
 4. DeJesus
 5. Flory
 6. Perkins
- ۶۷

(مهرمحمدی، ۱۳۹۴). زیبایی‌شناسی از واژه یونانی ایستانومای^۱ به معنای توانایی دریافت به کمک حواس گرفته شده است (جیتندر^۲، ۲۰۱۸: ۳۶۴).

آنلور و زمبا^۳(۲۰۱۹: ۴۵) زیبایی‌شناسی را واکنش فردی به هنر و تلاش برای درک و دریافت بهترین حس در زندگی معرفی می‌کنند که با تولد شروع شده و به تدریج با فرهنگ شکل می‌گیرد. همچنین عنوان می‌کنند که: «زیبایی‌شناسی آگاهی و شناخت ارزش زیبایی طبیعت و محیط پیرامون است و موجب درک و لذت از زیبایی و توسعه مهارت‌های عاطفی و شناختی می‌شود». در رشد مهارت‌های تجربی نیز، آیزنر^۴(۲۰۰۲) هنرهای زیبا را غنی‌ترین راه برای رسیدن به درکی مناسب از تجربه‌های بشری معرفی می‌کند که نقش مهمی در تعامل با محیط پیرامون و مسائل آن دارند. دیویی^۵ نیز ضمن اعتقاد بر اینکه زیبایی‌شناسی، تجربه‌ای کامل، عالی، پربار و همراه با شور و حرارت در برابر نیازها و اهداف اساسی دسراسر زندگی است، عنوان می‌کند که: «هنر نه تنها یک حس فوق‌العاده و ساکن نیست، بلکه به عنوان یک تعادل پویا، موجب دوری از روزمرگی و موقعیت‌های آشفته نیز می‌شود» (انصاری، نصرآبادی، لیاقتدار و باقری، ۱۳۹۳: ۵۳). به بیان دیگر، زیبایی‌شناسی شیوه‌ای از تجربه برای قضاوت، درک و شناخت جهان (جیتندر، ۲۰۱۸) تعریف شده است، که علاوه بر پرورش توانایی افراد در تفکر و بیان ایده‌ها (ستنس^۶، ۲۰۱۶)، نگرش‌ها و تمایلات جدید را نیز در بر می‌گیرد (آیزنر، ۲۰۰۲؛ کتراس^۷، ۲۰۱۶). در واقع هنر برخلاف همه دیسپلین‌ها که اغلب یک مهارت یا قابلیت را پرورش می‌دهند، می‌تواند مجموعه‌ای از قابلیت‌ها را درگیر نماید (ژو و براون^۸، ۲۰۱۵؛ نوری و فارسی، ۱۳۹۴). بنابراین ارزش زیبایی‌شناسی طیف وسیعی از زندگی فردی و تعاملات اجتماعی^۹ هر فرد را در بر می‌گیرد و شامل تمام زمینه‌های هنر و پدیده‌های زیبایی‌شناختی است. این پدیده‌ها شامل

1. Aisthanomai
2. Jitender
3. Unluer and Zembat
4. Elliot W. Eisner
5. John Dewey
6. Sentence
7. Contreras
8. Zhou & Brown
9. Social interactions

طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته های ...

تجربیات زیبایی‌شناسی، فرآیند تولید محصولات زیبایی‌شناسی و سنت‌های تاریخی و فرهنگی است (آیزنر، ۲۰۰۲). لذا بهره‌گیری مناسب از هنرها، نه تنها بر تقویت جنبه‌های هیجانی و عاطفی تأثیر می‌گذارد، بلکه موجب پرورش کارکردهای شناختی دانش‌آموزان نیز می‌شود و آنان را قادر به درک کیفیت‌ها و ظرافت‌هایی می‌کند که به آن توجه نشده است. در این شرایط هر چند فعالیت‌های هنری می‌توانند پلی برای درک دانش‌آموزان در آموزش باشند و اطلاعات را از طریق یک محصول هنری منتقل نمایند (برزوویک^۱، ۲۰۱۵: ۱۵)، اما تأکید بر مشروعیت ابزاری هنر و پررنگ نمودن ارزش ثانوی آن در یادگیری، هنر را بیش از پیش به حاشیه می‌راند. آیزنر (۲۰۰۲)، راه حل برون‌شد از این مشکل را، یافتن قابلیت‌های موجود در درک و فهم و خلق آثار هنری، با تبیین پیامدهای مترتب بر آموزش هنر عنوان می‌کند. وی این پیامدها را در سه سطح: الف) پیامدهای مربوط به ادراکات و گفتمان منحصر به فرد، ب) پیامدهای مربوط به ادراک ویژگی‌های زیبایی‌شناختی محیط یا طبیعت، ج) پیامدهای آموزش هنر در جهت افزایش کارایی و پیشرفت دروسی مانند ریاضیات و خواندن، دسته‌بندی می‌نماید (مهرمحمدی و کیان، ۱۳۹۳: ۹۵). لذا آموزش هنر صرفاً یادگیری نیست، بلکه هنر می‌تواند موجب توسعه و کشف مهارت‌ها و شکل‌گیری ارزش‌هایی شود، که در طول زندگی منبع گرایش و انگیزه برای رشد مستمر هستند (آیزنر، ۲۰۰۲؛ دروزا، ۲۰۱۷). پژوهش‌های بسیاری در بررسی پیامدهای زیبایی‌شناسی و تأثیر تلفیق آن در علوم پایه انجام شده است. دیپاک^۲ (۲۰۱۷: ۱) هدف از آموزش زیبایی‌شناسی را توجه و توسعه حساسیت زیبایی‌شناختی در میان یادگیرندگان عنوان می‌کند، به گونه‌ای که آن‌ها را قادر سازد به زیبایی پاسخ دهند. نتایج مطالعات دروزا (۲۰۱۷)، آموزش زیبایی‌شناسی را در رشد هوش‌های چندگانه^۳ مؤثر می‌شمرد و هدف از تلفیق هنر در برنامه‌درسی را کسب یا توسعه مهارت‌ها عنوان می‌کند و این که چه معنایی را در یادگیری ایجاد کرده‌اند. ژو و براون (۲۰۱۵: ۵۱-۵۰) نیز در پژوهشی دریافتند که بیشتر افراد دارای ظرفیتی هستند که اگر در شرایطی با ساختار مناسب قرار بگیرند، می‌توانند

1. Brezovnik
2. Deepak
3. Multiple-Intelligence

حوزه‌های هوش برتر خود را به سطح شایسته‌ای بروز دهند. همچنین یافته‌های پژوهش نوری و فارسی (۱۳۹۴: ۷۸) نشان می‌دهد قابلیت‌های شناختی که در نتیجه یادگیری هنرها درگیر شده و رشد می‌یابند، تمرکز، توجه، حل مسئله و عناصر تفکر خلاق می‌باشد. لذا کاربرد اصلی هنر در آموزش و پرورش علاوه بر زمانی که علوم و هنر با هم ترکیب شده و یکدیگر را کامل می‌کنند (بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵؛ براک، دونیفون و ناگل^۱، ۲۰۱۶)، مربوط به نتایجی است که منحصر به فرد و مخصوص هنرها است و گاه ناشناخته باقی‌مانده و منتظر کشف هستند (آیزنر، ۲۰۰۲). تحقیقات انجام گرفته در این مورد نشان می‌دهد به دلیل عدم شناخت کافی از قابلیت‌ها و ظرافت‌های هنر، هنوز توسعه زیبایی‌شناسی در برنامه‌ریزی، درک و ارزیابی روند آموزشی نادیده گرفته می‌شود (فارسی و نوری، ۱۳۹۴؛ مهرمحمدی، ۱۳۹۴؛ آیزنر، ۲۰۰۲؛ دناک^۲، ۲۰۱۴) و علوم پایه به شیوه‌ای تدریس می‌گردد که فاقد فرصت لازم برای مشارکت دانش‌آموزان در خلاقیت و یادگیری است (کلپ و جیمینز^۳، ۲۰۱۶: ۳۰۱). با توجه به پژوهش‌های گسترده انجام شده در ارتباط با آموزش زیبایی‌شناسی و اهمیت پیامدهای آن در ابعاد مختلف، ضرورت دارد تا این پژوهش‌ها به طور نظام‌مند بررسی شده و مؤلفه‌های آموزش زیبایی‌شناسی، بر اساس قابلیت‌های موجود در آن، استخراج، تحلیل و ترکیب شود تا امکان استفاده از این نتایج به نحو مطلوب برای پژوهشگران فراهم گردد. بنابراین مسأله پژوهش این است که تحقیقات انجام گرفته در زمینه آموزش زیبایی‌شناسی چه نتایج و پیامدهایی را نشان می‌دهند؟ این پیامدها چه ارتباطی با هم دارند؟ این نتایج چه ارزش‌ها و باورهایی را مورد تأکید قرار می‌دهند و در توسعه‌ی چه مهارت‌هایی قابل ارائه هستند؟ چه نقاط مشترکی بین مؤلفه‌ها وجود دارد؟ برای پاسخ به این مسأله و ابعاد آن، در این پژوهش با هدف شناسایی پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی به منظور فراهم آوردن یک چارچوب مفهومی یا الگویی کاربردی، سوالات پژوهش به شرح زیر سازماندهی گردید:

-
1. Brock, Dunifon & Nagel
 2. Denac
 3. Clapp & Jimenez

طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته‌های ...

۱) یافته‌های پژوهشی چه اهداف یا پیامدهایی از آموزش زیبایی‌شناسی را در توسعه نگرش‌ها (ارزش‌ها، باورها) مورد تاکید قرار می‌دهد؟

۲) یافته‌های پژوهشی چه اهداف یا پیامدهایی از آموزش زیبایی‌شناسی را در توسعه مهارت‌ها مورد تاکید قرار می‌دهد؟

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی است. رویکرد به کار گرفته شده کیفی و راهبرد مورد استفاده بر اساس سنتز پژوهی است. سنتز پژوهی یک اصطلاح عمومی است که برای توصیف و جمع‌آوری یک مجموعه تحقیقات در یک موضوع خاص استفاده می‌شود (رینگ، ریچی، مانداوا و جیپسون^۱، ۲۰۱۱)، که از تفسیر محققین از داده‌های تولید شده از آنچه شرکت‌کنندگان در تحقیق درباره‌ی تجربیات خود منتشر کرده‌اند (یورنفلدت و دیگران، ۲۰۱۳)، به دست می‌آید. بر این اساس موضوع پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی در حوزه نگرش‌ها (ارزش‌ها، باورها) و مهارت‌ها مورد توجه محقق بوده است. راهبرد مورد استفاده بر اساس بررسی نتایج چارچوب‌های نظری و پژوهش‌های مرتبط پیشین است که با تحلیل محتوای استقرایی با رویکرد جهت‌دار و سپس جمع‌آوری نتایج مطالعات مرتبط همراه است. جامعه مورد مطالعه شامل منابع مکتوب چون مقالات و کتب منتشر شده از تاریخ ۲۰۰۱ لغایت ۲۰۱۹ در حوزه آموزش زیبایی‌شناسی در ۱۸ سال اخیر بوده است^۳ که به روش گلوله‌برفی انتخاب شده و پژوهش‌گر را به اشباع اطلاعاتی رساندند. ابتدا از طریق جست‌وجوی اینترنتی از سایت‌های معتبر، ۶۰ مقاله و کتاب که با هدف بررسی آموزش زیبایی‌شناسی انجام شده بودند و در نشریات معتبر به چاپ رسیده‌اند، انتخاب گردید که پس از بررسی مجدد ۴۷ منبع به دلیل ارتباط بیشتر با هدف تحقیق به عنوان نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت، که در جدول ۱ آورده شده است.

1. Ring, Ritchie, Mandava, & Jepson

2. Uhrenfeldt, Aagaard, Hall, Fegran, Ludvigsen & Meyer

۳. این بازه زمانی به جهت طیف وسیعی از پژوهش‌ها و سیاست‌گذاری‌های اصلاحی در نظام‌های آموزشی دنیا، در توجه به هنر به عنوان یک راهبرد اصلاحی، انتخاب شده است.

جدول (۱) منبع، عنوان و توضیحات درباره مقالات و کتب نمونه تحقیق

ردیف	منبع	عنوان	توضیحات
۱	پرکینز، ۱۹۹۴	چشم هوشمند	مهمترین جهت‌گیری تربیت هنری پرورش تفکر. چشمی که آنچه به ادراک بصری در نمی‌آید می‌بیند.
۲	آیزنر، ۲۰۰۲	هنرها و آفرینش ذهن	تبیین جایگاه تربیت هنری در برنامه‌درسی، تلقی‌های نادرست از تربیت هنری، نادیده گرفته شدن جایگاه هنر و زیبایی‌شناسی، نقش هنر در تحول آگاهی.
۳	مورا، ۲۰۰۴	درام به عنوان روشی مؤثر	روش‌های مختلف به کارگیری دانش در کودکان
۴	شینفلد، ۲۰۰۴	یکپارچه‌سازی هنر در کلاس بازتاب در نظریه و کاربرد، تجربه	توسعه توانایی فراگیران در اعمال تلاش برای انتقال مهارت‌های صرفاً هنری به موضوعات دیگر.
۵	روپرت، ۲۰۰۶	چگونه هنر به دستاوردهای دانش‌آموزان سود می‌رساند	هنر موجب توسعه مهارت‌ها و ایجاد محیطی پویا با توجه به تفاوت‌های فردی می‌شود.
۶	فلوری، ۲۰۰۸	بررسی مزایای هنر در آموزش ابتدایی	نادیده گرفته شدن خلاقیت و هوش در محیط کلاس.
۷	پوسنر، روتبارت، شیز و کراس، ۲۰۰۸	چگونه آموزش هنر بردرک شناختی اثر می‌گذارد یادگیری هنر و مغز	تلفیق هنر انگیزه دانش‌آموزان را متمرکز می‌کند و مطالب به عنوان یک بازی جذاب درک می‌شوند.
۸	فترلی، ۲۰۱۰	تأکید برنامه‌های ریاضی در مقطع ابتدایی بر محتوای رسمی	می‌توان برپایه دانش و تجربیات قبلی یادگیرنده موجب تغییر در باورهای حل مسئله شد.

1. Moore
2. Sheinfeld
3. Ruppert
4. Flory
5. Posner, Rothbart, Sheese & Kieras
6. Fetterly

ردیف	منبع	عنوان	توضیحات
۹	جیمز ^۱ ، ۲۰۱۰	زیبایی‌شناسی ریاضی	درک روابط کمی از طریق هنر بدون نماد ریاضی
۱۰	دیهان ^۲ ، ۲۰۱۱	آموزش تفکر علمی خلاق	هدایت یادگیری با ترکیب تفکر همگرا و تفکر واگرا.
۱۱	لرکیان، مهرمحمدی، ملکی، مفیدی، ۱۳۹۰	طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی هنر دوره ابتدایی ایران	توجه الگوی مطلوب برنامه درسی به ابعادی چون علائق و نیازهای دانش‌آموزان و تفاوت‌های فردی.
۱۲	متقی و نوروزی، ۱۳۹۰	زیبایی‌شناسی از منظر علامه جعفری و پیامدهای تربیتی آن	تعلیم و تربیت باید مهارت‌های لازم برای تعقل را به افراد آموزش دهد و فراگیران خویش را در تشخیص اهداف متعالی زندگی یاری نماید.
۱۳	گاستلین ^۳ ، ۲۰ ۱۲	چرا ما نمی‌توانیم در کلاس ریاضی نقاشی کنیم؟ ادغام هنر در برنامه درسی	تلفیق هنر موجب برانگیختن علاقه و انگیزش نسبت به یادگیری ریاضیات و فعال‌سازی مغز می‌شود.
۱۴	یکمن ^۴ ، ۲۰۱۲	بررسی آموزش STEAM در ایالات متحده	ارتباط علوم پایه با نظریه‌های شناختی و آموزشی .
۱۵	لانده ^۵ ، ۲۰۱۳	مزایای یکپارچه سازی هنر	هنر علاوه بر ایجاد فرصت برای بیان خود و ارتباط‌های شخصی به محتوای آموزشی نیرویی تازه می‌دهد .
۱۶	نیکولز و استفانز، ۲۰۱۳	روش علمی و فرآیند خلاق، یادگیری از طریق هنر	روش علمی و فرایند خلاق، گردشگری بوده و به کشف مهارت و توانایی فکری شخص کمک می‌کند.
۱۷	رضایی، ۱۳۹۲	تربیت هنری در نظام آموزشی ایران	عدم شمول همه دوره‌های تحصیلی در پژوهش‌ها کاستی‌های نظام پژوهش در حوزه تربیت هنری

1. James
2. DeHaan
3. Gustlin
4. Yakman
5. Land

ردیف	منبع	عنوان	توضیحات
۱۸	وین و هریس، ۲۰۱۳	تدریس تیمی معلم، تجربه یادگیری غنی تری	در یادگیری مهم است که دانش‌آموزان اندیشمندان مفهومی بهتری شوند و دانش-آموزان خلاق خلاق تر
۱۹	انصاری، نصرآبادی، لیاقت‌دار و باقری، ۱۳۹۳	تحلیلی بر نظریه تجربه زیبایی‌شناسی جان دیویی	فراهم نمودن درکی درست از تجربه زیبایی-شناسی و شرایط اجرای آن.
۲۰	دناک، ۲۰۱۴	اهمیت و نقش آموزش زیبایی‌شناسی در مدرسه	خطای سیستم‌های آموزشی و روش آن‌ها در تمرکز صرف بر تفکر عقلانی
۲۱	ترومن، ۲۰۱۴	عدم موفقیت سازنده در آموزش رشته‌های پایه و سیستم فن‌آوری	افراد در کنار حل مشکل ساختاریافته مهارت-های مورد نیاز علوم پایه را بیشتر و عمیق تر به دست می‌آورند.
۲۲	زیدلر، ۲۰۱۴	آموزش STEAM: پاسخی اجتماعی-فرهنگی جامعه شناختی	جای دادن هنر و فرهنگ در برنامه درسی علوم پایه، ورود معنی و ارتباط شخصی را به تجارب یادگیری.
۲۳	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	تلفیق STEM با هنر	تجربه یادگیری با تلفیق هنر. پیشرفت در تکنولوژی.
۲۴	بروزویک، ۲۰۱۵	مزایای یکپارچه‌سازی هنرهای زیبا در مدارس ابتدایی	محتوای هنر ضمن جذب دانش‌آموزان، تفسیر و مفهوم متن را تسهیل می‌کند.
۲۵	گرمابی، ملکی، بهشتی و افهمی، ۱۳۹۴	طراحی و اعتباریابی الگوی بومی برنامه درسی دوره ابتدایی مبتنی بر مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر	طراحی و اعتباریابی الگوی بومی برای برنامه-درسی دوره ابتدایی مبتنی بر مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی، مبانی نظری و دیدگاه صاحب-نظران.
۲۶	قنبری، ۲۰۱۵	یک مطالعه موردی جمعی از برنامه‌های دانشگاهی ادغام هنر با STEAM	تلفیق هنر دقت و خلاقیت را افزایش می‌دهد و موجب افزایش یادگیری با روش‌های مختلف می‌شود.

1. Wynn & Harris
2. Zeidler

ردیف	منبع	عنوان	توضیحات
۲۷	کندی و وانانن ^۱ ، ۲۰۱۵	زیبایی‌شناسی و رویای عینیت	قضاوت درباره زیبایی‌شناسی یکی از تحولات بعد از قرن بیستم در روشی نو و قاطع .
۲۸	کراچیک ^۲ ، ۲۰۱۵	علم مبتنی بر پروژه، یادگیری سه بعدی مشارکت دانش آموزان	ارتقاء یادگیری در یک چشم انداز و تفسیر هنرمندانه، توسعه دادن ساخت و استفاده از مدل‌ها.
۲۹	مهرمحمدی، ۱۳۹۳	آموزش عمومی هنر، چپستی، چرایسی و چگونگی	باید حقانیت آموزش هنر را توجیه و تبیین کرد. فراهم کردن زمینه بازگشت هنر به متن آموزشی.
۳۰	نوری و فارسی، ۱۳۹۳	ارزشیابی برنامه درسی ابتدایی به روش خبرگی و نقادی تربیتی	کمبود نیروی انسانی آموزش دیده و آشنایی ناکافی مربیان با اصول تربیت هنری و فقدان کارگاه هنر .
۳۱	پنول، هریس و دابگر ^۳ ، ۲۰۱۵	پیاده سازی نسل بعدی علم	بازنمایی بصری بر ارتقای یادگیری مؤثر است.
۳۲	ژو و براون، ۲۰۱۵	ادغام هنر در مقطع ابتدایی	تلفیق هنر در کلاس، توسعه محیط پویا.
۳۳	براک، دونیفون و ناگل، ۲۰۱۶	علم و کودکان یک مدل اجتماعی استفاده از رشته-های علوم پایه	ارتباط بهتر کودکان در نتیجه تلفیق هنر با موضوع و ایجاد ایده‌هایی برای شناخت جهان
۳۴	بروتر ^۴ ، ۲۰۱۶	اثر هنری ابزاری مؤثر در آموزش	یکی از فعالیت‌های اصلی ذهن، بازنمایی است .
۳۵	کلپ و جیمنز، ۲۰۱۶	اجرای STEAM در یادگیری سازنده محور زیبایی‌شناسی، خلاقیت و هنر	فقدان فرصت در شیوه تدریس و عدم مشارکت لازم دانش آموزان در برنامه درسی ریاضی و علوم.
۳۶	دیجیسوس، ۲۰۱۶	ریاضیات زیبا . استفاده از ابزار هنری به عنوان تسهیل گر برای تفکر مرتبه بالاتر	هنر ابزاری تسهیل گر برای ایجاد فضای پرشگری و بکارگیری راه حل‌های متعدد در بهبود یادگیری .

1. Kennedy & vaananen
 2. Krajcik
 3. Penuel, Harris & DeBarger
 4. Bruter
- ۷۵

ردیف	منبع	عنوان	توضیحات
۳۷	لیائو، ۲۰۱۶	یک رویکرد هنری یکپارچه STEAM آموزش هنر	تزییق هنر و طراحی اصول، مفاهیم و تکنیک- ها به آموزش و یادگیری در برنامه درسی.
۳۸	محبوب ^۲ ، ۲۰۱۶	تأثیر آموزش هنر در تقویت توانمندی ذهنی دانش آموزان	آموزش هنر، افزایش توانایی زیبایی شناختی .
۳۹	متقی، حیدری و میرحیدری، ۱۳۹۵	رها سازی تخیل و تجربه معنا دار، رویکرد نوین ماکسین گرین	برای حرکت به تخیل جهت دار و عمل محور باید به تجربه های زیبایی شناختی توجه داشت.
۴۰	ریحانی، ۱۳۹۵	تحلیل خطها، اسناد مصوب و منابع معتبر مرتبط با حوزه ریاضی	تعریف هنر؛ نظم و سازگاری درونی و زبانی دقیق برای تعریف اصطلاحات و نمادها در بسیاری از علوم.
۴۱	شمشیری، همایون و ایران پور، ۱۳۹۵	نقد و بررسی جایگاه تربیت هنری در سند تحول نظام تعلیم و تربیت	بررسی شکاف بین مدعای تربیت هنری در سند تحول و واقعیت آن در نظام تعلیم و تربیت .
۴۲	بریتنباچ ^۲ ، ۲۰۱۷	زیبایی شناسی در ریاضیات	ماهیت تجربه روان شناختی مبنای قضاوت های زیبایی شناسی، معرفی انسجام و پیوستگی، شفافیت، وابستگی و اهمیت جنبه های بصری
۴۳	دیپاک، ۲۰۱۷	تجربه های عملی (تجربی) Ict در آموزش هنر از طریق Ict در آموزش هنر	بیان تجربه های عملی (تجربی) از طریق Ict ^۲ در آموزش هنر، ارزیابی تأثیر توجه به هنر برای توسعه شخصیت فرد .
۴۴	دروزا، ۲۰۱۷	برنامه درسی STEAM آموزش هنر یادگیری میان رشته های	جنبش علوم پایه برای نشان دادن هنر به عنوان یک موضوع اصلی نه انتخاب مکمل .
۴۵	ماندری ^۱ ، ۲۰۱۸	شکل گیری موضوع زیبایی در دبیرستان ها.	توسعه مهارت های زیبایی شناختی

1. Liao
2. Mahgoub
3. Breiten bach
4. Information and Communication Technologies (ICT)

ردیف	منبع	عنوان	توضیحات
۴۶	لیلیداهل و راب ^۲ ، ۲۰۱۹	وضعیت آموزش زیبایی شناسی در یک برنامه آموزشی متمرکز	حذف تلفیق زیبایی شناسی در برنامه درسی موجب کاهش انگیزه دانش آموزان برای انتخاب دوره اختیاری هنر می شود.
۴۷	آتلور و زمبا، ۲۰۱۹	بررسی تأثیر برنامه آموزش زیبایی شناسی بر رشد قضاوت زیبایی کودکان	تأثیر آموزش موزه بر درک زیبایی و اهمیت و سهم آنها در مهارت های زیبایی شناسی در هنر پست مدرن.

پس از استخراج و پالایش پایه های نظری و مضامین اصلی داده ها از منابع مورد استفاده، کدگذاری محوری با مرتب کردن، درآمیختن و سازماندهی انبوهی از داده ها انجام گرفت. سپس طبقه بندی، تحلیل و ترکیب نتایج در یک چارچوب مفهومی و همه جانبه ارائه شد. برای بررسی اعتماد داده ها الگوی ارائه شده، چهار معیار قابلیت اعتماد^۳ یا باورپذیری^۴، اطمینان پذیری^۵، تأییدپذیری^۶ و انتقال پذیری^۷ (محمدپور، ۱۳۹۷)، مورد توجه قرار گرفت. برای دست یابی به قابلیت اعتماد، محقق روش توصیف توسط هم تایان^۸ را مورد استفاده قرار داد. در این زمینه محقق با ۳ نفر از دانشجویان دکتری که از این روش استفاده کرده بودند، ارتباط برقرار کرد و بخش هایی از تحلیل در اختیار آنان قرار گرفت. تا آنها نیز کدگذاری کرده و محقق از روند کدگذاری و عدم سوگیری در تحلیل های ابتدایی آگاهی یابد. به منظور برآورد معیار انتقال پذیری، روش نمونه گیری هدفمند مورد استفاده قرار گرفت که بر مبنای این روش، ابتدا مقاله ای که به عنوان هسته در هر یک از گروه های مورد بررسی حضور داشت، شناسایی شد؛ سپس از طریق آن، به سایر مقالات دست یافت. در معیار اطمینان پذیری از روش کفایت اجماعی^۹ استفاده شد. به این ترتیب در جلسه ای با اساتید، درباره روند انجام پژوهش ارائه

1. Mandri
2. Lilliedahl & Rapp
3. Credibility
4. Prolonged Engagement
5. Auditing
6. Qualitative objectivity
7. Applicability
8. Peer debriefing
9. Consensual adequacy

شده و بازخوردهایی جهت بهبود کار در مورد طراحی چارچوب تئوریک کشف شده، دریافت شد. در معیار تأییدپذیری، از روش نگارش یادداشت‌های تأملی^۱ استفاده شد. این یادداشت‌ها بیانگر یادداشت‌های شخصی محقق در حین کار است. در اصل، هدف از نوشتن این یادداشت‌ها، آگاهی یافتن از تعصباتی بود که ممکن است ناآگاهانه در نوشتن و تحلیل‌های محقق اتفاق بیافتد و بر نتایج پژوهش تأثیر بگذارد. بنابراین، مدل ارائه شده از قابلیت اعتماد برخوردار می‌باشد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر، مطالعاتی که در حوزه آموزش زیبایی‌شناسی در داخل و خارج از کشور انجام شده است، برحسب ارتباط موضوعی و محتوا مورد بررسی قرار گرفته‌اند. بیشتر پژوهش‌های داخلی در خصوص جایگاه و تأثیر هنر در برنامه‌های درسی مدارس انجام گرفته‌اند و پژوهش‌های خارجی ضمن توجه به پیامدهای جانبی هنر، به طور خاص به بررسی اهداف و قابلیت‌های اختصاصی و منحصر به فرد هنر پرداخته‌اند که پس از گردآوری و بررسی داده‌های مربوط به تحقیق، از میان ۴۷ منبع بررسی شده، نتایج حاصل از اهداف یا پیامدهای آموزش هنر در دو سطح نگرش‌ها (ارزش‌ها، باورها) و مهارت‌ها، مورد بررسی قرار گرفت که ابعاد نزدیک به هم جهت پاسخ به سوالات، طبقه‌بندی شده‌اند که عبارت‌اند از:

سوال ۱: یافته‌های پژوهشی چه اهداف یا پیامدهایی از آموزش زیبایی‌شناسی را در توسعه نگرش‌ها (ارزش‌ها، باورها) مورد تأکید قرار می‌دهد؟

جدول (۲) کدگذاری و طبقه‌بندی پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی در توسعه نگرش‌ها (ارزش‌ها، باورها)

ردیف	منبع	کد	طبقه
۱	ژو و براون، ۲۰۱۵	یافتن راه حل‌های مختلف در مواجهه با مسائل اجتماعی	پذیرش و درک اجتماعی
۲	لرکیان و دیگران، ۱۳۹۰	دیدگاه بهتر درباره دیگران	اجتماعی

ردیف	منبع	کد	طبقه
۳	ژو و براون، ۲۰۱۵. برزوویک، ۲۰۱۵	همکاری بیشتر والدین و معلمان، معلمان و دانش‌آموزان و دانش‌آموزان با یکدیگر، همکاری و ارتباط‌های معنایی با محیط	افزایش ظرفیت همدلی
۴	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	خلق نمایشی هنری از تاریخ و فرهنگ جامعه معاصر خود	تقویت هویت فرهنگی و تاریخی
۵	روپرت، ۲۰۰۶	درک میراث فرهنگی و تاریخی	
۶	بروزویک، ۲۰۱۵؛ دیجسیوس، ۲۰۱۶	منبع لذت و سرگرمی در طول تاریخ	
۷	آنلور و زمبا، ۲۰۱۹	شناخت آثار در موزه	
۸	فلوری، ۲۰۰۸	تمایل به حفظ آثار هنری	درک زیباشناسانه
۹	زیدلر، ۲۰۱۴	حس قدردانی با درک میراث فرهنگی	از هویت فرهنگی
۱۰	نوری و فارسی، ۱۳۹۴	درک محیط و انتقال احساسات	درک زیباشناسانه از همکاری با محیط
۱۱	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵؛ شمشمیری و دیگران، ۱۳۹۵؛ آنلور و زمبا، ۲۰۱۹	فضاوت‌های آگاهانه درباره هنر	دریافت زیباشناسانه
۱۲	دیباک، ۲۰۱۷	توجه و پاسخ به زیبایی خط، رنگ، شکل، حرکت و صدا	
۱۳	ژو و براون، ۲۰۱۵	تمایل به مشارکت و برقراری ارتباط	
۱۴	ژو و براون، ۲۰۱۵؛ دیجسیوس، ۲۰۱۶	تمایل و رضایت از درگیری با موضوع از طریق هنر	
۱۵	دیجسیوس، ۲۰۱۶	احساس رضایت از نمایش بصری در حل مسائل	
۱۶	ژو و براون، ۲۰۱۵	توجه به توانایی‌های خود	
۱۷	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	ایجاد روابط دوستی بین فرهنگ‌های مختلف	

ردیف	منبع	کد	طبقه
۱۸	بلااردو و ماریا، ۲۰۱۵	کاهش بروز رفتارهای هنجارشکنانه و خشونت‌های فردی و اجتماعی	پرورش ارزش-های اخلاقی
۱۹	ژو و براون، ۲۰۱۵	کاهش استرس و بهتر شدن خلق و خوی	
۲۰	بلااردو و ماریا، ۲۰۱۵؛ بروزویک، ۲۰۱۵	تقویت عزت نفس	
۲۱	دیجسیوس، ۲۰۱۶	احساس رضایت	پاداش درونی
۲۲	بروزویک، ۲۰۱۵	شادی و لذت از پیشرفت در یادگیری	
۲۳	بروزویک، ۲۰۱۵	افزایش انگیزه	
۲۴	روپرت، ۲۰۰۶؛ لرکیان و دیگران، ۱۳۹۰؛ ژو و براون، ۲۰۱۵	فرصت بروز علائق و دیدگاه‌های مختلف در یادگیری دروس	فرصت پیشرفت و شکوفایی
۲۵	لاند، ۲۰۱۳	فرصت بیان و ارتباط‌های شخصی، اجتماعی و فرهنگی	
۲۶	شینفلد، ۲۰۰۴	توجه به تفاوت‌ها در سبک‌های یادگیری و ضربیه هوشی	
۲۷	روپرت، ۲۰۰۶؛ لرکیان و دیگران، ۱۳۹۰؛ ژو و براون، ۲۰۱۵	توجه به تفاوت‌های فردی	
۲۸	شینفلد، ۲۰۰۴	امکان استفاده از شیوه‌های مختلف یادگیری	
۲۹	بروزویک، ۲۰۱۵	فرصت رشد ادراک سه بعدی و جستجو	
۳۰	فلوری، ۲۰۰۸	ایجاد فرصت برای دانش‌آموزان دارای مشکلات گفتاری و یا نوشتاری	
۳۱	فلوری، ۲۰۰۸؛ ژو و براون، ۲۰۱۵	فرصت برابر برای پیشرفت	
۳۲	دیپاک، ۲۰۱۷	بیان ذهنیات و تجارب با رسانه هنری	
۳۳	دیپاک، ۲۰۱۷	ارتباط هنری تجارب و ایده‌ها	

ردیف	منبع	کد	طبقه
۳۴	گاستلین، ۲۰۱۲؛ بروزویک، ۲۰۱۵	افزایش انگیزه در تفکر	اشتیاق الهام‌بخش به تفکر
۳۵	ژو و براون، ۲۰۱۵	پرورش خلاقیت و نوآوری	
۳۶	بروزویک، ۲۰۱۵	شادی و افزایش بهره‌وری در کار	
۳۷	مور، ۲۰۰۴؛ دروزا، ۲۰۱۷	ایجاد سطحی از تفکرات مرتبه بالاتر	
۳۸	روپرت، ۲۰۰۶؛ مور، ۲۰۰۴	سازماندهی تفکرات	
۳۹	بروتر، ۲۰۱۶	تحریک ذهن	
۴۰	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	دستیابی به عمق بیشتری از اطلاعات و مسائل دنیای واقعی	پرورش جنبه زندگی محور
۴۱	دروزا، ۲۰۱۷	توانایی حل مشکلات در شرایط جدید و دشوار زندگی	
۴۲	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	کسب تجربه‌های لذت بخش و چند حسی غنی	تجربیات یادگیری محور
۴۳	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	یادگیری معنادار	
۴۴	بروزویک، ۲۰۱۵	افزایش انگیزه یادگیری و کنجکاری	
۴۵	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	تجربه یادگیری در محیطی آرام و بدون ترس	
۴۶	ژو و براون، ۲۰۱۵؛ آنلور و زمبا، ۲۰۱۹	دخالت فعالانه در یادگیری خود	
۴۷	لاندا، ۲۰۱۳	ایجاد نیرو به محتوای آموزشی	

بر اساس جدول ۲، اهداف یا پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی بر اساس توسعه‌ی نگرش‌ها (باورها، ارزش‌ها)، در سیزده طبقه: پذیرش و درک اجتماعی، افزایش ظرفیت‌همدلی، تقویت هویت فرهنگی و تاریخی، درک زیباشناسانه از هویت فرهنگی، درک زیباشناسانه از همکاری با محیط، دریافت زیباشناسانه، پرورش ارزش‌های اخلاقی، پاداش درونی، فرصت پیشرفت و شکوفایی، توسعه ارتباط هنرمندانه، اشتیاق الهام بخش به تفکر، پرورش جنبه زندگی محور و تجربیات یادگیری محور قرار می‌گیرند.

سوال ۲: یافته‌های پژوهشی چه اهداف یا پیامدهایی از آموزش زیبایی‌شناسی را در توسعه مهارت‌ها مورد تاکید قرار می‌دهد؟ با توجه به داده‌های به دست آمده از نتایج پژوهش‌ها، اهداف یا پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی براساس توسعه‌ی مهارت‌ها در دو مقوله هسته‌ای مهارت‌های شناختی و مهارت‌های عملی (تجربی)، مشخص شده است.

جدول (۳) کدگذاری و طبقه‌بندی پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی در توسعه مهارت‌های شناختی

ردیف	منبع	کد	طبقه
۱	لرکیان و دیگران، ۱۳۹۰	شناخت علایق و تمایلات فردی خود	خودآگاهی
۲	فلوری، ۲۰۰۸	توانایی دفاع و قضاوت از اثر خود	
۳	فلوری، ۲۰۰۸	بازخورد مداوم از عملکرد خود	
۴	ژو و براون، ۲۰۱۵	تقویت اعتماد بنفس	
۵	بروزویک، ۲۰۱۵؛ دروزا، ۲۰۱۷	پیدا کردن راه حل‌های ممکن برای حل مسئله	پرورش تفکر خلاق
۶	دیهان، ۲۰۱۱	تمرکز بر تفکر واگرا	
۷	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	نوآوری در ایده	
۸	دروزا، ۲۰۱۷	طرح مسأله، تعمیم دادن و ارتباط بین ایده‌های به ظاهر نامرتبط	
۹	دروزا، ۲۰۱۷	مقایسه شباهت و تفاوت‌های موضوع علمی با هنر	پرورش تفکر تحلیلی
۱۰	براک و دیگران، ۲۰۱۶	پیدا کردن ارتباط اثر هنری با موضوع علمی	
۱۱	وین و هریس، ۲۰۱۳	انعکاس عمیق‌تر جزئیات و روابط	
۱۲	مور، ۲۰۰۴؛ دروزا، ۲۰۱۷	به چالش کشیدن محتوا با استفاده از پروژه هنری	پرورش تفکر نقاد
۱۳	آیزنر، ۲۰۰۲	غلبه بر قوانین و آزاد شدن از عادت	

ردیف	منبع	کد	طبقه
۱۴	آیزنر، ۲۰۰۲؛ لیلیداهل و راب، ۲۰۱۹	توانایی قضاوت خوب در مورد روابط کیفی	
۱۵	گاستلین، ۲۰۱۲؛ مور، ۲۰۰۴؛ بروزیوک، ۲۰۱۵	فعال سازی چندین ناحیه مغز و پردازش اطلاعات بیشتر	پرورش تفکر ذهنی و تجسمی
۱۶	روپرت، ۲۰۰۶	روش‌های ترکیب اطلاعات، حفظ داده‌ها	
۱۷	متقی و دیگران، ۱۳۹۵؛ دیپاک، ۲۰۱۷	رها سازی تخیل	
۱۸	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	تجسم شکلی دقیق از روابط متقارن در ریاضیات	
۱۹	دیپاک، ۲۰۱۷	تجسم تصاویر فضایی در هندسه	
۲۰	دیجسیوس، ۲۰۱۶	تصور الگوهای یک متن در ذهن	
۲۱	دیجسیوس، ۲۰۱۶	تصویر ذهنی مناسب از مسائل ریاضیات	
۲۲	ژو و براون، ۲۰۱۵؛ بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	تمرکز و هماهنگی بهتر دست و چشم، دقت در ایجاد رابطه بین خط و فضای تولید، انتقال شکلی ساده یا پیچیده	پرورش مهارت بصری

بر اساس داده‌های جدول ۳، پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی در حوزه مهارت‌های شناختی در شش طبقه خودآگاهی، پرورش تفکر خلاق، پرورش تفکر تحلیلی، پرورش تفکر نقاد، پرورش تفکر ذهنی و تجسمی و پرورش مهارت بصری قرار می‌گیرد.

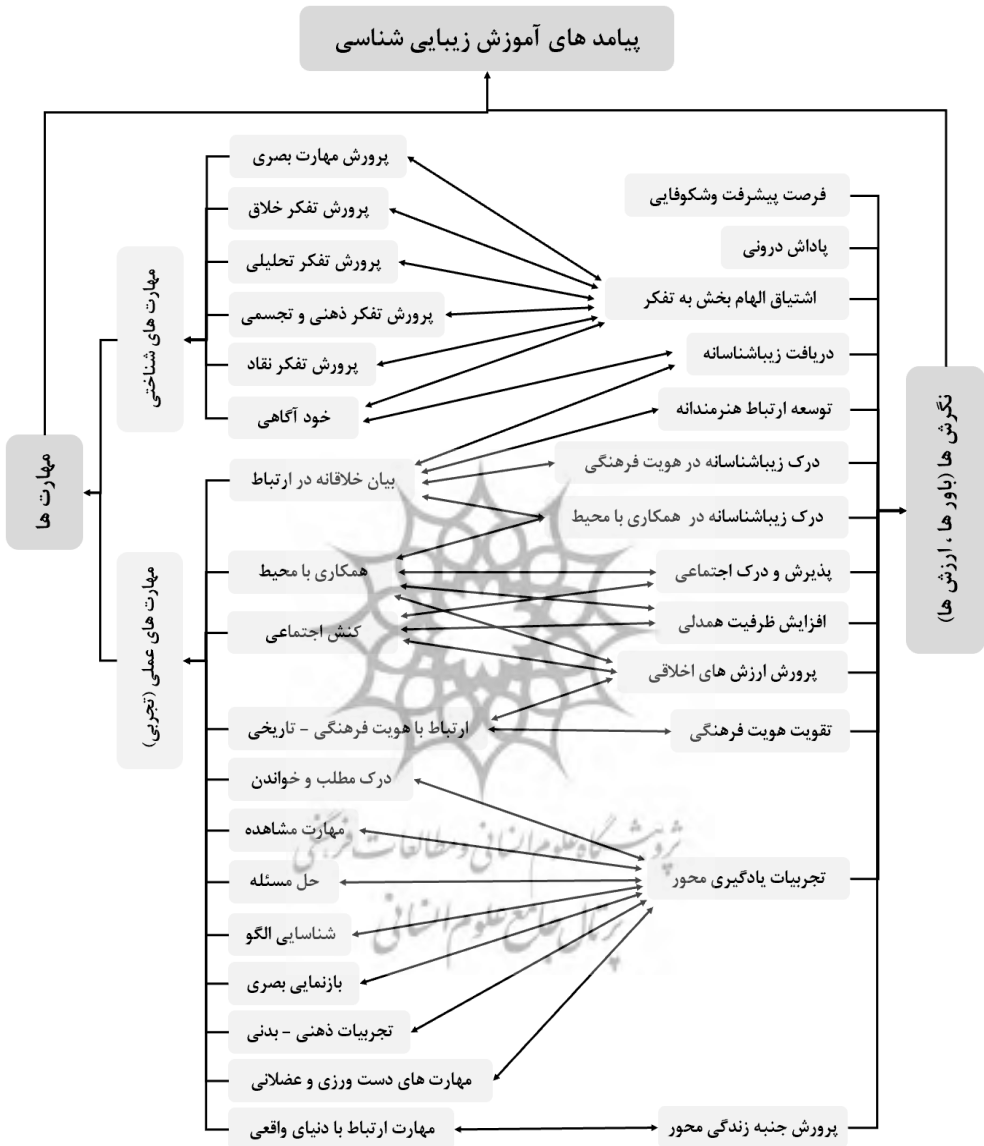
جدول (۴) کدگذاری و طبقه بندی پیامدهای آموزش زیبایی شناسی در توسعه مهارت های عملی (تجربی)

ردیف	منبع	کد	طبقه
۱	گاستلین، ۲۰۱۲	مشارکت و همکاری بین همسالان	کنش اجتماعی
۲	ژو و براون، ۲۰۱۵	همکاری و تعامل بین معلم و دانش آموز	
۳	ژو و براون، ۲۰۱۵؛ فلوری، ۲۰۰۸	همکاری تیمی بین معلمان	
۴	روپرت، ۲۰۰۶؛ مور، ۲۰۰۴؛ گاستلین، ۲۰۱۲	فعالیت سخت تر در گروه	
۵	دروزا، ۲۰۱۷	نمایش بصری در تاثیر فرایندهای طبیعی در محیط زیست و حفاظت از اکوسیستم	همکاری با محیط
۶	بروزویک، ۲۰۱۵	طراحی هندسی در محیط	
۷	ژو و براون، ۲۰۱۵	به کار بستن روشی هنرمندانه برای کمک به یک جمعیت یا جامعه	ارتباط با هویت فرهنگی، تاریخی
۸	دیپاک، ۲۰۱۷	انجام فعالیت هایی مثل درام، حرکات موزون، ساخت اشیا، نقاشی و غیره	بیان خلاقانه در ارتباط
۹	روپرت، ۲۰۰۶	ارائه مطالب و اکتشاف با بیان هنری	
۱۰	گاستلین، ۲۰۱۲؛ جیمز، ۲۰۱۰؛ بروزویک، ۲۰۱۵	به کارگیری روش های مختلف بیان با ایجاد اشکال و ساختار جدید	
۱۱	جیمز، ۲۰۱۰؛ بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵؛ ژو و براون، ۲۰۱۵	بهرتر دیدن و استفاده بهتر از ابزارها	مهارت مشاهده
۱۲	دیجسیوس، ۲۰۱۶	معنای شخصی خواننده به تفسیر متن	مهارت درک مطلب و خواندن
۱۳	دیجسیوس، ۲۰۱۶؛ روپرت، ۲۰۰۶	تعامل خواننده با متن	
۱۴	بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵	یازمایی مسئله از راه های مختلف	مهارت حل مسئله
۱۵	بروزویک، ۲۰۱۵	استفاده از راه های متعدد در ریاضیات	
۱۶	دیجسیوس، ۲۰۱۶	گنجاندن شرایط متفاوت در یک مسئله	
۱۷	بروتر، ۲۰۱۶	حل خلاقانه مسائل	
۱۸	دیجسیوس، ۲۰۱۶	طراحی و ترسیم الگوی یک درس	مهارت شناسایی الگو
۱۹	جیمز، ۲۰۱۰	استفاده از الگوها: خط، شکل، فضا، بافت، رنگ	
۲۰	روپرت، ۲۰۰۶	استفاده از الگو در ایجاد رابطه بین خط و فضای تولید و انتقال یک شکل ساده یا پیچیده ریاضی	
۲۱	پنیول و دیگران، ۲۰۱۵؛ کراجکیک، ۲۰۱۵	ساخت مدل	

ردیف	منبع	کد	طبقه
	دیجیسوس، ۲۰۱۶		
۲۲	جیمز، ۲۰۱۰	نمایش مفاهیم انتزاعی به وسیله ابزارهایی چون رس، لگو و غیره	مهارت بازنمایی بصری
۲۳	بروتر، ۲۰۱۶	نمایش روابط کمی ریاضی از طریق شکل، رنگ و..	
۲۴	ژو و براون، ۲۰۱۵	به تصویر کشیدن احساس درونی خود نسبت به نقش یک شخصیت یا تجربه از داستان	
۲۵	بروزویک، ۲۰۱۵	ساخت فیزیکی اشیا برحسب کمیت‌های مختلف مانند طول، زمان، جرم و غیره	
۲۶	ژو و براون، ۲۰۱۵	تمرین و هیجان در بازی‌ها	
۲۷	ژو و براون، ۲۰۱۵	افزایش تجربه در فعالیت بدنی	
۲۸	فلوری، ۲۰۰۸	تشخیص مفاهیم با بهره‌گیری از بدن	
۲۹	فلوری، ۲۰۰۸؛ نوری و فارسی، ۱۳۹۴؛ ژو و براون، ۲۰۱۵	استفاده از عضلات در فرم دادن سفال در مجسمه سازی و ساخت اشیا یا اجرای درام	شکل‌گیری مهارت‌های دست-ورزی و عضلانی
۳۰	مور، ۲۰۰۴؛ ژو و براون، ۲۰۱۵؛ بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵؛ دروزا، ۲۰۱۷	استفاده از مهارت‌های کسب شده در حل مشکلات روزانه	مهارت ارتباط با دنیای واقعی
۳۱	دروزا، ۲۰۱۷؛ بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵؛ براک و دیگران، ۲۰۱۶	برقراری ارتباط با موضوع آموزشی، شغل آینده و زندگی روزانه	
۳۲	براک و دیگران، ۲۰۱۶	به کار بستن مفاهیم در موقعیت‌های تازه و واقعی	

با توجه جدول ۴، نتایج آموزش زیبایی‌شناسی براساس ابعاد مهارت‌های عملی (تجربی) آورده شده است. بدین ترتیب نتایج در دوازده مقوله یا شاخص: کنش اجتماعی، همکاری با محیط، ارتباط با هویت فرهنگی، تاریخی، بیان خلاقانه در ارتباط، مهارت مشاهده، مهارت درک مطلب و خواندن، مهارت حل مسئله، مهارت شناسایی الگو، مهارت بازنمایی بصری، تجربیات ذهنی بدنی، شکل‌گیری مهارت‌های دست‌ورزی و عضلانی و مهارت ارتباط با دنیای واقعی طبقه‌بندی شد.

شکل ۱. الگوی پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی در حوزه نگرش‌ها و مهارت‌ها بر اساس نتایج پژوهش‌ها

طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته‌های ...

براساس شکل ۱، اشتراکاتی در مقوله‌های آموزش زیبایی‌شناسی در دو حوزه نگرش‌ها (ارزش‌ها، باورها) و مهارت‌ها وجود دارد. با استناد به تحقیقات انجام شده در خصوص پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی در حوزه نگرش‌ها، هدف اشتیاق الهام‌بخش به تفکر با شش مقوله‌ی پرورش مهارت بصری، پرورش تفکر خلاق، پرورش تفکر تحلیلی، پرورش تفکر ذهنی و تجسمی، پرورش تفکر نقاد و خودآگاهی در حوزه مهارت‌های شناختی همپوشانی دارد و نیز نگرش دریافت زیباشناسانه، با دو هدف خودآگاهی در حوزه مهارت‌های شناختی و بیان خلاقانه در ارتباط در حوزه مهارت‌های عملی (تجربی) ارتباط دارد. نیز سه دیدگاه توسعه ارتباط هنرمندانه، درک زیباشناسانه در هویت فرهنگی و درک زیباشناسانه در همکاری با محیط نیز با مقوله بیان خلاقانه در ارتباط در حوزه مهارت‌های عملی (تجربی)، در ارتباط است. همچنین بر اساس نتایج استخراج شده از منابع، چهار دیدگاه درک زیباشناسانه در همکاری با محیط، پذیرش و درک اجتماعی، افزایش ظرفیت همدلی و پرورش ارزش‌های اخلاقی از طریق مقوله همکاری با محیط در حوزه مهارت‌های عملی (تجربی)، قابل مشاهده هستند و نیز سه دیدگاه پذیرش و درک اجتماعی، افزایش ظرفیت همدلی و پرورش ارزش‌های اخلاقی با مقوله کنش اجتماعی در حوزه مهارت‌های عملی (تجربی) همپوشانی و ارتباط دارند. اهداف پرورش ارزش‌های اخلاقی و تقویت هویت فرهنگی در حوزه نگرش‌ها نیز با مقوله ارتباط با هویت فرهنگی - تاریخی در حوزه مهارت‌های تجربی ارتباط دارند و همچنین دیدگاه تجربیات یادگیری محور از طریق هفت مهارت عملی (تجربی): درک مطلب و خواندن، مشاهده، حل مسئله، شناسایی الگو، بازنمایی بصری، تجربیات ذهنی - بدنی، مهارت‌های دست‌ورزی و عضلانی، قابل ارائه است. دیدگاه پرورش جنبه زندگی محور در حوزه نگرش‌ها با مقوله مهارت ارتباط با دنیای واقعی در حوزه مهارت‌های عملی (تجربی)، ارتباط دارد که در مدل نشان داده شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی نشان داد ضمن ارتباط و درهم تنیدگی اهداف در هر حوزه، بین برخی اهداف در حوزه نگرش‌ها (باورها،

ارزش‌ها)، با مقوله هسته‌ای مهارت‌ها در دو سطح شناختی و تجربی نیز نوعی ارتباط و همپوشانی وجود دارد. «مفاهیم همپوشانی» مفاهیم مشترک بین دو یا چند رشته هستند که استانداردهای هر رشته را انتخاب و با استانداردهای رشته‌های دیگر از نظر اهداف و ارزیابی مورد تطبیق قرار می‌دهند (دروزا، ۲۰۱۷؛ ژو و براون، ۲۰۱۵). به طور کلی می‌توان یافته‌ها را از شاخص‌هایی چون درک و لذت از زیبایی، کنش اجتماعی، ارتقاء تفکر، تجربیات یادگیری محور و ارتباط معنایی با دنیای واقعی مورد بحث و بررسی قرار داد:

نتایج پژوهش نشان داد یکی از مهم‌ترین اهداف آموزش زیبایی‌شناسی در حوزه نگرش‌ها، دریافت زیباشناسانه به معنای توجه و تمایل به حس و ادراک زیبایی‌شناختی است. هنر شاخص‌ترین حوزه در برنامه‌درسی است که به دانش‌آموزان امکان درک کیفیت در انجام یک فعالیت لذت‌بخش را می‌دهد و حس زیبایی‌شناسی به عنوان یک منبع لذت، ارمغان ماندگاری از تربیت هنری در طول حیات فرد است که به انجام فعالیت‌ها عمق و غنا می‌بخشد (آیزنر، ۲۰۰۲). توانایی این حس برای دانش‌آموزان سطح پایه^۳ طیف وسیعی از مهارت‌ها و ارزش‌ها^۴ را به ارمغان می‌آورد (محبوب، ۲۰۱۶: ۱۲۶). آیزنر (۲۰۰۲)، پرورش این نوع حساسیت را منوط به تجربه روابطی می‌داند که به گونه‌ای حواس ما را درگیر و تحت تأثیر قرار می‌دهند. براساس یافته‌ها، دریافت زیباشناسانه نه تنها توجه فرد را به توانایی‌های خویش جلب نموده و کمک می‌کند تا به ارزیابی و قضاوت مؤثر درباره شناخت خویش بپردازد (خودآگاهی)، بلکه موجب توسعه‌ی مهارت تجربی بیان خلاقانه در ارتباط نیز می‌شود. در واقع هنرها نوعی تخلیه بیان شخصی تلقی می‌شوند، تا شخص فرصتی برای کشف آنچه در درون خود دارد، پیدا کند، از سوی دیگر نیاز بنیانی انسان به برقراری ارتباط را نیز از طریق الگوها و علائم هنرهای بصری مورد توجه قرار می‌دهند (دیجسیوس، ۲۰۱۶: ۲۳۴). لذا به کارگیری زبان هنر به شکل بیانی خلاقانه و هنری، می‌تواند علاوه بر دستیابی به قابلیت‌هایی برخوردار از مهارت‌های

-
1. Discover overlapping concepts
 2. Aesthetic sense ability
 3. Basic level pupils
 4. Skills and values

طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته‌های ...

خلاق کلامی و غیرکلامی در ارتباط، امکان دریافت زیباشناسانه، فهم میان فرهنگی و تعهد همدلانه نسبت به روابط اجتماعی و تنوع فرهنگی را نیز از طریق فرایند یادگیری امکان پذیر سازد (ژو و براون، ۲۰۱۵؛ لرکیان و دیگران، ۱۳۹۰). در این خصوص یافته‌ها نیز مهارت تجربی بیان خلاقانه در ارتباط را در برگیرنده سه هدف مهم درک زیباشناسانه در همکاری با محیط، هویت فرهنگی و توسعه ارتباط هنرمندانه در حوزه نگرش‌ها نشان می‌دهد. لذا درتعلیم و تربیت مدرن، هر کودک با داشتن فرصت توسعه و توانایی مشاهده، تجربه، ارزیابی و درکی زیباشناسانه از باورها و ارزش‌ها باید بتواند ارزش‌های فرهنگ عمومی، تاریخ و جامعه خود را نیز بررسی و نقد کند. این مهم در صورتی تحقق می‌یابد که کودکان در یک محیط زنده و سالم به گونه‌ای فعالیت یابند که حس زیبایی‌شناختی در آنان ارتقا یابد (دناک، ۲۰۱۴، آنلور و زمبا، ۲۰۱۹). همچنین یافته‌های پژوهش نشان داد آموزش زیبایی‌شناسی توجه به هدف پذیرش و درک اجتماعی و ظرفیت همدلی را تقویت می‌کند و موجب همکاری با محیط و کنش اجتماعی در توسعه‌ی مهارت‌های تجربی می‌گردد. آموزش زیبایی‌شناسی نگرش اجتماعی کودکان را بهبود می‌بخشد (آیزنر، ۲۰۰۲). این نگرش باز در خلاقیت ارتباط با محیط اجتماعی به کودکان اجازه می‌دهد تا در تعامل با دیگران و محیط، سطح بالایی از پذیرش و درک را فراهم کرده و مهارت‌های اجتماعی ارزشمندی را بیاموزند که از کارایی آن در طول زندگی نیز بهره مند شوند (ژو و براون، ۲۰۱۵). به عنوان مثال، در نتایج یافته‌های دروزا (۲۰۱۷: ۱۸)، مشارکت در اجرای یک پروژه بین رشته‌ای برنامه‌درسی متشکل از تیم‌های ریاضی، علوم و هنر موجب شد تا دانش‌آموزان ضمن نمایشی بصری از تأثیر فرآیندهای طبیعی در محیط زیست، اهمیت همکاری در حفاظت از اکوسیستم را در خود نهادینه کنند. در پژوهشی دیگر، کودکان از طریق فعالیت‌های اجتماعی مثل ایفای نقش به دیدگاه‌های بهتری درباره پذیرش خود و دیگران دست یافتند (ایوای^۱، ۲۰۰۳). همچنین مشارکت در فعالیت‌های هنری موجب پرورش ارزش‌های اخلاقی نیز می‌شود (ژو و براون، ۲۰۱۵؛ بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵). بر اساس یافته‌ها پرورش ارزش‌های اخلاقی با سه مؤلفه‌ی همکاری با محیط و کنش اجتماعی و ارتباط با هویت

فرهنگی - تاریخی در سطح مهارت‌های عملی (تجربی) تعامل دارد و تقویت می‌یابد. یکی از پیامدهای مهم آموزش زیبایی‌شناسی در شکل‌دهی ارزش‌ها، احساس امنیت در مشارکت‌های گروهی است، که موجب کاهش استرس و در نتیجه بهتر شدن خلق و خوی افراد می‌شود و علاوه بر ایجاد انگیزه در مطالعات علمی و عملکرد بهتر در وظایف دانش‌آموز (وینر، ۲۰۱۳: ۳۵)، موجب کاهش بروز رفتارهای هنجارشکنانه و خشونت‌های فردی و اجتماعی و ایجاد روابط دوستی بین فرهنگ‌های مختلف نیز می‌گردد (بلاردو و ماریا، ۲۰۱۵).

از دیگر اهداف شناسایی شده در حوزه نگرش‌ها، اشتیاق الهام بخش به تفکر است، که شامل شش مهارت شناختی: تفکر بصری، تفکر خلاق، تفکر تحلیلی، تفکر ذهنی و تجسمی، تفکر نقاد، و خودآگاهی است. آموزش زیبایی‌شناسی در شناخت و توسعه‌ی اشکال پیچیده تفکر انسان مؤثر است (گورنون، ووس-آندره و استنلی^۱ ۲۰۱۳: ۱) و با بهره‌گیری مناسب از این رویکرد، می‌توان از طریق هنر به درک و به‌کارگیری شیوه‌های تفکر کمک کرد (آیزنر، ۲۰۰۲: نوری و فارسی، ۱۳۹۴). در این ارتباط، آرنه‌ایم^۲ (۱۹۶۹)، از مهم‌ترین طرفداران جنبه‌ی شناختی هنر، در کتاب تفکر بصری^۳ خود، ادراک^۴ را یک فعالیت شناختی معرفی می‌کند که تمام عملیات‌های ذهنی درگیر در دریافت، ذخیره‌سازی و پردازش اطلاعات (ادراک حسی، حافظه، تفکر، یادگیری) را در بر می‌گیرد. پیازنه^۵ نیز بین جنبه‌های شناختی و عاطفی فرایندهای فکری تمایز عمیقی قائل نمی‌شود (آیزنر، ۲۰۰۲: ۳۶). بنابراین برنامه‌هایی که از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا اهداف خود را به شکل هنری تصور یا مجسم سازند و یا آنان را تشویق به قضاوت درباره هنر می‌کند، در اصل دانش‌آموزان را درباره فرآیندهای فکری خود به تأمل وادارند تا از طریق این نوع مهارت‌های شناختی به شکل‌هایی از تفکر دست یابند. بر این اساس هنر با فراهم کردن امکان غلبه بر کلیشه‌ها و تصورات قالبی، دانش‌آموزان را به سمتی سوق می‌دهد که به طور منعطف و اگر فکرکنند، به طوری که با ایجاد مسیری متفاوت برای پیدا نمودن

1. Gurnon, Voss-Andreae & Stanley
2. Rudolf Arnheim
3. Visual Thinking
4. Perception
5. Jean Piaget

طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته های ...

راه حل های جدید، به مهارت های تفکر عالی^۱ مانند تحلیل، تفسیر و تجسم دست یابند. «تفکر عالی» چتری است که شامل فرایندهای تفکر چون تفکر انتقادی^۲، تفکر راهبردی^۳، تفکر خلاقانه^۴، و تفکر فراشناختی^۵ می شود (دیجسیوس، ۲۰۱۶: ۲۷). این سطح از تفکر بر پایه ی اصول ساختارگرایانه و شناختی برای درک چگونگی یادگیری رخ می دهد که ضمن ترکیب سازی اطلاعات جدید با دانش قبلی و درهم آمیختن و تنظیم مجدد آنها، موجب یافتن پاسخ هایی غیر متداول به مسائل پیچیده می گردد (دیجسیوس، ۲۰۱۶؛ یکمن، ۲۰۱۲؛ کلب و جیمنز، ۲۰۱۶). بر همین اساس دیویی^۶ (۱۹۸۰) یادگیری را ساختاربندی مجدد شیوه تفکر معرفی می کند. لذا این نوع ساختارگرایی مبین شیوه آموزشی جدیدی مبنی بر دقیق بودن عملکرد ذهنی فرد است که بر مفهوم زیبایی فکری تمرکز می کند و آن را به سمت نیرویی هدایت می نماید که موجب لذت از یادگیری می شود. این نوع احساس رضایت و لذت از یادگیری در هر مرحله، موجب پاداش درونی می شود که از دیگر یافته های پژوهش است. همچنین از دیگر نتایج در حوزه نگرش ها، تجربیات یادگیری محور است که با هفت مهارت عملکردی درک مطلب و خواندن، مهارت مشاهده، حل مسئله، شناسایی الگو، بازنمایی بصری، تجربیات ذهنی-بدنی و مهارت-های دست ورزی و عضلانی ارتباط پیدا کرده و همپوشانی دارد. در دیدگاه ساختارگرایی، یادگیری شیوه ای از تدریس عنوان می شود که فراگیران ضمن داشتن فرصت برای تجربه ای عینی و با معنی، می توانند از طریق الگوها و مطرح سازی سوالات و مدل سازی، تفسیر و دفاعی مناسب از راهکارها و ایده های خود داشته باشند (دیجسیوس، ۲۰۱۶: ۱۴). این کیفیت می تواند فراهم نمودن موقعیت هایی باشد که انگیزه یادگیری معنادار را در دانش آموزان ایجاد کند و موجب شود تا ضمن درگیری با محتوا، مستقل عمل کرده و درک درستی از ایده ها و مهارت هایی که یاد می گیرند را بدست آورند (آیزنر، ۲۰۰۲). ژو و براون (۲۰۱۵)، در پژوهش خود اشاره به چگونگی یادگیری در درک مطلب و خواندن می کنند که از طریق نحوه ارتباط

-
- 1 Higher-order thinking
 2. Critical thinking
 3. Strategic thinking
 4. Creative thinking
 5. Metacognitive thinking.
 6. Dewey

خواننده با متن و معنای شخصی که به تفسیر متن می‌دهد، ایجاد می‌شود و یا در یادگیری مفاهیمی چون ریاضیات، به تلفیق مدل‌های ریاضی و ساختارهای هندسی، اشاره شده است (ریحانی، ۱۳۹۵: ۳۹۲)، که دانش‌آموزان در انتخاب، به کارگیری و تبدیل بازنمایی‌های مختلف به انواع دیگر، در حین کسب تجاربی معنادار، یادگیری خود را در موضوعات چالش برانگیز، تقویت می‌نمایند. نمونه عملیاتی از این نگرش با توجه به الگو می‌تواند تجربه‌ی زیاد و کم کردن مقدار رس در زمان شکل‌دهی آن در سفالگری، به جهت تبیین مفهوم توازن در ریاضی و یا نمایش تقارن در نقاشی بر روی بوم، توسط دانش‌آموزان باشد، که ضمن استفاده از حرکات دست جهت بازنمایی اشکال سه بعدی و یا خلق تصاویر، علاوه بر کسب تجربیات ذهنی بدنی و توسعه مهارت‌های دست‌ورزی و مشاهده، باعث افزایش احتمال یادآوری و یادگیری مفاهیم نیز می‌شود. از دیگر یافته‌های پژوهش توجه به دو مقوله فرصت پیشرفت و شکوفایی و پرورش جنبه زندگی محور در حوزه نگرش‌ها است. تربیت هنری در ایجاد فرصت‌های رشد در انواع مهارت‌های تفکر، خلاقیت، شکل‌دهی ارزش‌ها و نیز رویکردهای افراد با در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی بسیار سهیم است (ژو و براون، ۲۰۱۵؛ روپرت، ۲۰۰۶؛ لریان و دیگران، ۱۳۹۰). این فرصت‌ها، ضمن درک برنامه‌های درسی و مفاهیم، ارتباط‌های معنایی با دنیای واقعی را نیز شناسایی می‌کنند، به طوری که دانش‌آموزان را قادر می‌سازند تا با آزاد شدن از عادت و غلبه بر قوانین، برای توضیح و حل مشکلات واقعی در جهان پیرامون خود ایده-پردازی نمایند (براک و دیگران، ۲۰۱۶). لذا با الهام از الگوی طراحی شده، از طریق تعامل با هنر می‌توان با شناسایی و تقویت طیف وسیعی از اهداف در حوزه نگرش‌ها و مهارت‌های ضروری در بهبود یادگیری و برنامه‌های آموزشی، به دانش‌آموزان در درک محیط اطراف و انتقال احساسات یاری رساند و کمک کرد تا به سادگی ذهنیات خود را در رسانه‌ای هنری که جایگزینی خلاق برای ارتباطات کلامی یا نوشتاری است، بیان کنند.

آیزنر (۲۰۰۲: ۵۱)، نتایج آموزش هنر را بسیار وسیع‌تر توصیف می‌کند. وی معتقد است «جهان منبعی بالقوه از شادی و غنی از معناست. دیدگاه زیبایی‌شناسی، یک دیدگاه منحصر به فرد در پی بدست‌آوردن زاویه دیگری از جهان است. آموزش به عنوان یک فرایند می‌تواند

طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته‌های ...

افراد را قادر سازد تا نحوه کشف معنا و دریافت عمق آن را در طول زمان یاد بگیرند. از آنجا که معنا در تعامل بین دانش‌آموزان و بقیه شرایط قرار گرفته است، هر دانش‌آموز معنایی خاص برای آن موقعیت دارد که گاه از آنچه معلم قصد دارد تدریس کند، فراتر می‌رود. هنر تمایل به تشویق کودکان به بیان خود دارد که در عمل گاهی به معنای کاملاً اکتشافی و بدون هدف (خلاق و آزاد) است. در واقع این اهداف انعطاف‌پذیرند، اگرچه در عین حال اهدافی وجود دارند که کار را هدایت کنند».

همچنین یافته‌ها نوعی ارتباط بین مؤلفه‌های آموزش زیبایی‌شناسی با ابعاد نظریه‌پردازان و متخصصان تعلیم و تربیت نشان می‌دهد که پیشنهاد می‌شود در پژوهشی مستقل مورد تحلیل قرارگیرد. امید است با شناسایی و پی بردن به اهمیت پیامدهای آموزش زیبایی‌شناسی، گامی مؤثر در جهت پیشبرد اهداف تعلیم و تربیت و ارتقای کیفیت آموزشی در برنامه‌درسی ابتدایی برداشته شود.

منابع

- انصاری، مریم؛ بختیار نصرآبادی، حسنعلی؛ لیاقت‌دار، محمدحواد و باقری، خسرو (۱۳۹۳). تحلیل نظریه تجربه زیبایی‌شناسی جان دیویی. فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی، ۱۱(۱۴)، ۵۳-۵۲.
- شمشیری، بابک؛ همایون، زهره؛ ایران پور، ماه منیر (۱۳۹۵). نقد و بررسی جایگاه تربیت هنری در سند تحول نظام تعلیم و تربیت ایران، هفتمین همایش ملی انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران، فلسفه تعلیم و تربیت و قلمرو علوم اجتماعی و انسانی، دانشگاه شیراز.
- گرمابی، حسن علی؛ ملکی، حسن؛ بهشتی، سعید و افهمی، رضا (۱۳۹۴). طراحی و اعتباریابی الگوی بومی برنامه‌درسی دوره ابتدایی مبتنی بر مولفه‌های زیباشناسی و هنر، فصلنامه مطالعات پیش دبستانی و دبستان، ۱(۲)، ۱-۳۲.
- قنبری، سعید (۱۳۹۴). یادگیری در بین رشته‌ها: یک مطالعه موردی جمعی از دو برنامه دانشگاهی که هنرها را با STEM ادغام می‌کند، مجله بین‌المللی آموزش و هنر، (۷) ۱۶.

لرکیان، مرجان، مهرمحمدی، محمود، ملکی، حسن و مفیدی، فرخنده (۱۳۹۰). طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی هنر دوره ابتدایی ایران، فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، ۶(۲۱)، ۱۳۵-۱۲۴.

مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۴). آموزش عمومی هنر، چيستی، چرایی و چگونگی، تهران: نشر مدرسه، چاپ سوم، ۲۲-۷۵.

مهرمحمدی، محمود؛ کیان، مرجان (۱۳۹۳). برنامه درسی و آموزش هنر در آموزش و پرورش، تهران: نشر سمت، چاپ اول، ۶۸-۹۸.

متقی، زهره؛ حیدری، محمد حسین و میرحیدری، اشرف (۱۳۹۵). رویکرد نوین ماکسین گرین به تربیت زیبایی شناختی، فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۲(۴).

متقی، زهره، و نوروزی، رضاعلی (۱۳۸۸). زیبایی‌شناسی از منظر علامه جعفری و پیامدهای تربیتی آن، نشریه بانوان شیعه، شماره ۶(۲۱)، ۱۱۶-۱۱۳.

نوری، علی، و فارسی، سهیلا (۱۳۹۴). ارزشیابی برنامه درسی هنر دوره ابتدایی به روش خبرگی و نقادی تربیتی، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۳۲(۱۲۵)، ۸۰-۷۸.

ریحانی، ابراهیم (۱۳۹۵). تحلیل خطها، اسناد مصوب، پژوهش‌ها و منابع معتبر مرتبط با حوزه‌ی یادگیری ریاضی، واحد تحقیق، توسعه و آموزش ریاضی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی، ۲۷۹-۳۹۲.

رضایی، منیژه (۱۳۹۲). تربیت هنری در نظام آموزشی ایران، فصلنامه مطالعات فرهنگ-ارتباطات، ۱۴(۲۲)، ۸-۲۶.

Arnheim, R. (1969). **Visual Thinking**. Berkeley: University of California Press, pp.13-14.

Belardo, C; & Maria, A. (2015). **STEM Integration with Art: A Renewed Reason for STEAM**. Doctoral Projects, Masters Plan B, and Related Works, (10). pp.7-65.

Breitenbach, A. (2017). **Kant on Aesthetics in Mathematics**. *Journal of Philosophy*, pp. 1-19.

Brezovnik, A. (2015). **The benefits of fine art integration into mathematics in primary school**. *Journal of CEPS*, (5), pp. 11-32.

Bruter, C. P. (2016). **The work of art: an effective teaching tool**. 13th international congress on mathematical education, Hamburg, pp.24-31.

Brock, P; Dunifon, S; & Nagel, L. (2016). **Start with a Story: Five Schools and a Zoo Use the One Book, One Community Model to Bridge STEM into STEAM.** *Journal of Science and Children*, (53)6, pp.48-53.

Clapp, E. P., & Jimenez, R. L. (2016). **Implementing STEAM in maker- centered learning.** *Journal of Psychology of Aesthetics, Creativity & the Arts*, 10(4), pp. 301.

Contreras-Ktt rryyy, ;; & ii raaaa, .. (2016). **The New Aesthetic and Art: Constellations of the Postdigital.** Institute of Network Cultures, Publisher: Institut Of Network Cultures, Amsterdam: 2016.

Deepak, M. (2017). **Decigning, Sharing and learning: an experimental: outlook through ict in art education for sustainable learning International.** *Journal of Advanced Research (IJAR)*, (6)5

DeHaan, R. (2011). **Science Education.Teaching creative science thinking** (334)6062, pp. 1499-1500.

DeJesus, M. R. (2016). **Beautiful, Beautiful Math: Using Objects of Art as Catalysts for Higher-Order Thinking in Mathematics Lessons.** Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Education, New York.

Denac, O. (2014). **The Significance and Role of Aesthetic Education in Schooling.** Creative Education, Curriculum and Instruction Research Project, Creativ Commons Attribution, (19)5. pp. 1714-1719.

DeRosa, J. (2017). **STEAM Curriculum: Arts Education as an Integral Part Of Interdisciplinary Learning.** Published by Proouest LLC,10624595.10-77

Dewey, J. (1980). **Art as experience.** In J.A. Boylston (Ed). Dewey: The later works, Carbondale and Edwardville: Southern illiois University Press, 10.

Eisner, E. W. (2002). **What can education learn from the arts about the practice of Education?** *Journal of curriculum and supervision*, (1)18. 4-16.

Eisner, E. W. (2002). **The arts and the creation of mind.** London: Yale University Press.

Fetterly, M. J. (2010). **An exploratory study of the use of a prosing approach on pre-service elementary education teachers mathematical creativity, belies, and anxiety.** published 2010, *Psychology*. pp.2-37.

Flory, A. (2008). **Exploring the benefits of art in elementary education.** *California StateUniversity Honors Program Journal*, (82)2. pp. 34-40.

Gurnon, D; Voss-Andreae, J; & Stanley, J. (2013). **Integrating art and science in undergraduate education**. Published: February 26,2013. (2)11.

Gustlin, D. Z. (2012). **Why Can't We Paint in Math Class? Integrating Art into the Core Curriculum: masterclass work**. Gainesville: [Gustlin, D. Z], pp.40-46.

Hetland, L; Winner, E; Veenema, S; & Sheridan, K. (2007). **Studio Thinking: The Real Benefits of Visual Arts Education**. New York, NY: Teachers College Press. pp.20.

James, L. Mai. (2013). **Max Bill and the mathematical aesthetic**. *Journal of Mathematics and the Arts*, (4)2, pp.109-114.

Jitender, P. S. (2018). **Understanding the Relationship between Aesthetics and Product Design**. *International Journal of Engineering Technology Science and Research*, (3)5, pp. 363-368.

Kennedy, J; & vaananen, J. (2015). **Aesthetics and the Dream of Objectivity: Notes from Set Theory**. *An Interdisciplinary Journal of Philosophy*, (58)1.

Krajcik, J. (2015). **Project-based science: Engaging students in three-dimensional learning**. *Science Teacher*, (82)1, pp.25-27.

Land, M. H. (2013). **Full STEAM ahead: The benefits of integrating the arts into STEM**. *Procedia Computer Science*, 20, 547-552.

Liao, C. (2016). **From interdisciplinary to transdisciplinary: An arts-integrated approach to STEAM education**. *Journal of Art Education*. (6)69, pp.40-49.

Lilliedah, J; & Rapp, S. (2019). **The status of aesthetic education in a revised centralized curriculum: a theory-based and content-oriented evaluation of the Swedish curriculum reform Gy11**. *Journal of Studies in Educational Policy*. (5)1, pp.43-53.

Iwai, K. (2003). **The Contribution of Arts Education to Children's Lives, Paper presented at Preparedness for Teaching Art, International**. *Journal of Education & the Arts*, (5)8.

Mahgoub, M.Y, (2016). **The Impact of Arts Education to Enhance of Aesthetic Sense Ability for Basic Level Pupils**. *Journal of Education and Human Development*, June 2016, (5)2, pp.126-129.

Mandri, H. (2018). **Aesthetic subject formation in high schools**. *European Journal of Economics*, (1)2. pp.141-146.

Moore, M. (2004). **Using drama as an effective method for teaching elementary students**. Eastern Michigan University Digital Commons, (82)2, pp.48-52.

Nichols, A; & Stephens, A. (2013). **The scientific method and the creative process: Implications for the K- 9classroom.** *Journal for Learning through the Arts*, (9)1.

Penuel, W. R; Harris, C. J; & DeBarger, A. H. (2015). **Implementing the next generation science. Retrieved from standards.** Phi Delta Kappan, First Published February 23, 2015, (96)6, pp.45-49.

Perkins, D. N. (1994). **The intelligent eye, learning to think by looking at art.** The Getty Center for Education in the Arts. Harvard: Project Zero. pp.95-101.

Posner, M; Rothbart, M. K; Sheese B. E; & Kieras, J. (2008). **How Arts Training Influences Cognition. Learning, Arts and the Brain.** The Dana Consortium Report on Arts and Cognition, New York: Dana Press.

Ring, N. A; Ritchie, K; Mandava, L; & Jepson, R. (2011). **A guide to synthesising Qualitative research for researchers undertaking health technology assessments and Systematic reviews.** Available from: <http://www.nhshealthquality.org/nhsqis/8837>.

Ruppert, S. S. (2006). **Critical evidence: How the arts benefit student achievement.** Retrieved from the National Assembly of State Arts Agencies, pp.1-20.

Sentence, M. (2016). **Alabama course of arts education. Arts Literacy-Inspiring and Engaging Lifelong Learners.** Alabama Course of Study: Arts Education.

Sheinfeld, D. (2004). **Arts integration in the classroom: Reflections on theory and application.** Applied Research in Child Development Newsletter, (82)2, pp.6-16.

Trueman, R. J. (2014). **Productive failure in STEM education.** *Journal of Educational Technology Systems*, (42)3.

Uhrenfeldt, L; Aagaard, H; Hall, E. O; Fegran, L; Ludvigsen, M. S., & Meyer, G. (2013). **A qualitative meta synthesis of patients' experiences of intra & inter hospital transitions.** *Journal of advanced nursing*, 69(8), 1678-1690

Unluer, E; & Zembat, R. (2019). **Examining the Effects of Aesthetic Education Program on Aesthetic Judgment Development of Five-Year-Old Children.** *Asian Journal of Education and Training*, (1)5: pp.44-49.

Winner, E; & Thalia. R Goldstein, T. R; & Vincent-Lancrin, S; (2013). **Art for**

Art's Sake? The Impact of Arts Education, Educational Research and Innovation, OECD Publishing. pp.12-39.

Wynn, T; & Harris, J. (2013). **Toward a STEM + arts curriculum: Creating the teacher team.** *Journal of Art Education*, 65, pp.42-47.

Yakman, G. (2012). **Exploring the exemplary STEAM education in the U.S. as apractical education framework for Korea.** Retrieved from Korea Association Science Education, (6)32, pp.1072-1086.

Zeidler, D. L. (2014). **STEM education: A deficit framework for the twenty- first century?** A sociocultural socioscientific response. *Cultural Studies of Science Education*, University of South Florida. pp.1-13.

Zhou, M. & Brown, D. (2015). **Arts Integration in Elementary Curriculum.** Education Open Textbooks, Book 3.

